

úvodník

MÁME SE BÁT NÁRODNÍHO REGISTRU LÉČBY UŽIVATELŮ DROG?

Na začátku března 2015 byl spuštěn Národní registr léčby uživatelů drog v rámci rekonstrukce celého Národního zdravotního informačního systému ČR. Jeho uvedení do života je doprovázeno značným „informačním šumem“, a proto bychom rádi shrnuli význam a dosavadní stav sběru dat o klientech a výkonech adiktologických služeb.

Údaje o počtu a charakteristikách klientů v různých typech služeb a léčby závislosti na návykových látkách jsou nezbytnou součástí popisu situace ve věcech drog, proto také tvoří jeden z klíčových indikátorů drogové epidemiologie. Jsou také významným zdrojem dat pro výzkumné projekty v oblasti odhadu celkové velikosti uživatelské populace, komorbidity, mortality apod.

Sledování žádostí o léčbu je součástí Drogového informačního systému ČR, který koordinuje Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (NMS). Léčba, spolu se sociální reintegrací a harm reduction, tvoří dva ze čtyř pilířů české protidrogové strategie. Bez sledování trendů v poskytování léčby a specializovaných služeb uživatelům drog si nelze tvorbu protidrogových, zdravotních nebo sociálních politik představit v národním ani v mezinárodním kontextu v EU nebo globálně. Na národní úrovni jsou data z léčby každoročně především součástí Výroční zprávy o situaci ve věcech drog NMS, na evropské úrovni je to Evropská zpráva o drogách, Statistický věstník a další výstupy Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) a na globální úrovni Světová zpráva o drogách Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

V ČR před spuštěním nového registru existovaly dva centrální informační systémy zaměřené na shromažďování individuálních údajů o klientech v léčbě závislosti. Prvním z nich byl Registr žádostí o léčbu spojenou s užíváním drog, který vedla od roku 1995 Hygienická služba. V tomto informačním systému byly sbírány informace za všechny druhy léčeb a předávaly je jak zdravotnické, tak i sociální služby, a to papírovou formou. Druhým informačním systémem byl Národní registr uživatelů lékařsky indikovaných substitučních látek (NRULISL), který spravoval Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR), sběr probíhal elektronickou formou a sledovali se v něm pouze pacienti substituční léčby.

Národní registr léčby uživatelů drog (NRLUD) jako nový zdravotní registr integruje Registr žádostí o léčbu hygienické služby a NRULISL. Sdružení těchto dvou hlášených povinností do jedné by mělo přinést větší míru komfortu a zjednodušení pro hlásící zařízení.

Práce na přípravě NRLUD začaly v letech 2010 a 2011, v roce 2011 byl legislativně zakotven v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách. Správcem NRLUD byl jmenován ÚZIS ČR. Po rozjezdu NRLUD v roce 2015 došlo k převedení údajů z obou stávajících informačních systémů do nového registru a k jejich zániku. Další hlášené povinnosti zejména pro ÚZIS ČR budou postupně zjednodušeny, či dokonce zrušeny. Základní informace o NRLUD lze shrnout v následujících bodech:

- Hlásí se každá osoba, která kvůli užívání drogy (včetně alkoholu a tabáku) či kvůli patologickému hráčství navštíví zařízení poskytující zdravotnické a/nebo sociální služby a u které je zahájena léčba směřující k uzdravě. Tedy závislostní diagnóza je primární diagnózou, pro kterou je pacient léčen.
- Hlásí se všechny osoby, které zahájily léčbu po 1. 1. 2015.
- Do registru se hlásí intervence směřem ke snížení rizik při užívání drog, detoxifikace, abstinenčně orientovaná léčba, programy typu terapeutických komunit, programy v kontextu následné péče a doléčování, programy substituční léčby, nezdravotnické i zdravotnické intervence a programy s psychosociálním poradenstvím a podporou ke změně postojů k užívání drog, vzorců užívání drog, redukci užívání drog, prevenci relapsu apod.

- Registr shromažďuje základní socio-demografické údaje klientů/pacientů, údaje o užívaných návykových látkách, rizikovém chování, zdravotních a sociálních dopadech jejich užívání atd.
- Základem je hlášení zahájení léčby, ale umožňuje také hlášení ukončení léčby.
- Vkládání dat o pacientech/klientech bude probíhat buď přímo do individuálního elektronického formuláře, nebo v dávkách exportem z existujících systémů, tzn. vysoký standard správy údajů, bezpečnosti dat, podpory uživatelů a dalšího vývoje samotného registru.
- Výhodou registru je možnost sledování údajů o klientech/pacientech, kteří se léčí pro problémy s různými návykovými látkami – tj. s alkoholem, tabákem, nelegálními drogami, těkavými látkami nebo psychoaktivními léky. Tím dojde k integraci informací o pacientech/klientech různých částí a typů specializované adiktologické péče v ČR.
- Jiné použití dat než pro epidemiologicko-statistické účely, tj. pro účely popisu drogové situace, je nezákonné a nemožné. Individuální osobní data pacientů/klientů nebudou dále předávána, registr nebude sloužit kontrolním nebo represivním účelům.
- Kromě hlášení substituční léčby nejsou v tomto registru používány identifikační údaje, registr tedy nebude shromažďovat jméno, příjmení ani rodné číslo, data budou shromažďována pod vytvořeným kódem klienta.

Zavádění každého informačního systému je provázeno počátečními problémy. Žádáme tedy všechny kolegy v léčebných a poradenských centrech o spolupráci a trpělivost. Věříme, že kvalitnější a úplnější údaje z léčby pomohou v konečném důsledku lépe vyhodnotit a prokázat efektivitu, kvalitu a dostupnost adiktologických služeb v ČR a také zlepšit pracovní podmínky profesionálů, kteří v nich pracují. Za organizace, které reprezentujeme, můžeme slíbit, že pro to uděláme maximum.

Všechny důležité dokumenty jsou přístupné na webových stránkách ÚZIS ČR: <http://www.uzis.cz/registry/narodni-zdravotni-registry/nr-lecby-uzivatele-drog>. Veškeré dotazy zodpovíme na e-mailové adrese nrlud@uzis.cz.

*Ing. Blanka Nechanská, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
MUDr. Viktor Mravčík, Ph.D., Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti
MUDr. Petr Popov, MHA, Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP*